

VI.

JÓ BESZÉLGETÉS

AMIBEN HISZEL...

Amiben hiszel, akit szeretsz s ami vagy: mindig veszélyben van.

Amiben hiszel, akit szeretsz s ami vagy, azt mindig újra meg kell mentened lomha lankadástól, bánattól, kérdések buja folyondárától: magadtól.

Jól kell beszélgetni. Jól beszélgetve — akár baráttal, akár ellenséggel — magammal is beszélgetek, sokszemélyű magammal.

Én is és az is, aki hozzám szól, nemcsak egymással váltunk szót, ha jól beszélgetünk. Szót váltva, én is és az is, aki hozzám szól, mindegyikünk a maga sokszemélyű külön sokaságával kerül szembe.

Tudom igenjeimet, és tudom, mire mondok nemet,

Az igen és a nem megharcolt harcok utolsó szava. Igen és nem mögött mindig csatatér rejlik sebesült s megölt áldozatainkkal.

Az igen és a nem egyszerű. Ám semmi se oly kevésbé egyszerű, mint eljutni az igenhez és a nemhez, az enyémmhez.

Minden igen és nem, amit ő mond, kivel beszélek, és amit én mondok, kevesebb és több, mint én vagy ő — nincs az az igen és nincs az a nem, melybe beleférne az egész ember, s melyet az ember egészen kitöltene.

Nem könnyű jól beszélgetni, harc a jó beszélgetés.

Nem könnyű élni, mert még könnyen élni se egyszerű. Nemcsak az égnek, az alvilágnak is vannak csilágiai,

Egyszerű volna élni, ha igenünk és nemünk körül, igenünk és nemünk fölött és alatt nem nyüzsögnének

trópusi vegetáció buja bőségével őserdei árnyak, őserdő tele sűrű folyondárral, bozóttal, ingovánnyal és őserdő titokzatosan éhes szemekkel, amik — alvilágunk csillagjai — villognak a súlyos éjszakákban.

Jól beszélgetve — akár baráttal, akár ellenséggel — mozdul a csatatér.

Halottakról kiderül, hogy tetszhalottak voltak, s élők-ről, kiket addig bizakodón mosolygósnak láttunk, kiderül, hogy csak illedelmesek voltak, de már régóta csöpenként elvéreztek bennünk.

Jól beszélgetni veszedelem.

Jól beszélgetni jó, mert a veszedelem nem az élet, hanem a megalkuvás ellen bizonyít. Amiben hiszel, akit szeretsz s ami vagy: mindig veszélyben van. S mindig újra bátornak kell lenned, vakmerőnek és magányosnak, mint magányos a földön az ember.

Jól beszélgetni? No jó! De mi van a csenddel? Hatalmas kék ég ünnepével déli órában mozdulatlan kék tó fölött?

A csendről, melyben semmit se tudunk, és melyben sejtelem, emlék és ráismerés minden, a csendről, a szépség csendjéről nem tudsz?

BÁRMIRŐL SZÓL SZAVAD...

Bármiről szól a szavad, átszivárog, átüt rajta, mint elvérző sebesült kötésén a vér,

bármiről szól a szavad, fájdalomról beszél.

Miért?

Mért nem ragyog a te tájaidon nyugodt és megnyugtató csillagok fénye?

Bármiről szól a szavad, hangod sorvasztó forró szél leheletét idézi,

s még a fiatal lányok nevetése is, ha te szólsz róla, lázhoz hasonlít, fogvacogtatóhoz, valami mindent átjáró hideglelésben.

Hát nem tudsz a szépségről, mely mosolyog, és telis-tele örvendező, nagy szemű csodálkozással?

Hát nem tudsz a szépségről, mely gyanútlan, akár a halovány Emberfia, aki gondtalanul lépett rá a nagy kék vízre, és nem merült el, hanem kimagasodva jár tovább a színén?

a csodatévő szépségről, mely oly meggyőzően magától értetődő, mint az anya simogató keze gyermeke arcán, vagy a szerelmesek gyönyöre, ha összeér az ajkuk — a szépség csodájáról nem tudsz?

Nem tudsz a szépségről, mely maga körül csendet, minden gondolat fölé a csendet teríti?

BÁRMIRŐL SZÓL A SZAVAM...

Bármiről szól a szavam, a távolságról szól,
arról, hogy messze az a szépség, mely maga körül
csendet terít, minden gondolat fölé a csendet teríti,

bármiről szól a szavam, a lélekké vált köről, a meg-
ígézett ígéről, a szóról van szó, mely testet öltött, szű-
zit, tündöklőt,

bármiről szól szavam, a csend sóhajt,
bármiről szól szavam, a szépség csendjéről van szó,
mindig róla, mindig arról, hogy róla nincs szó,
mindig, mindig, mindig miatta, s arról, hogy messze
van, arról, hogy nincs jelen,

arról, hogy jelen van, mint kenyér az éhesek szemé-
ben, és mint a béke igazsága a háború tűzvészén bor-
zadó szóban.

Miatta, általa, érte, a csend miatt, a csend által, a
csendért történik, hogy nem szólhat a szavam másról,
mint a kínról, a harcról, a lázról,

azaz a fájdalomról, mely tőle elválaszt.

Nem szólhat a szavam másról, mint a csendről,
arról, hogy nincs a csend,

a csendről, hogy nincs, hogy nincs a csend, melyben
hallhatóvá válna a múltó pillanat suhanása, a csodál-
kozó szemek és a kék ég rebbent hallgatása.

Bármiről szól a szavam, az én szavamát nem én dik-
tálom.

Az én szavam? Az én szavam enyém, enyém, de nem
másképp, mint ahogy ez az idő, melyben élek, az én
időm,

s mint ahogy a sorsom az én sorsom.

MINDIG ÁMULTAM...

Mindig ámultam, mindig ámulok azon, hogy ajándé-
kok milyen garmadáját onthatja pőrén üres kéz,
mindig ámultam, mindig újra elámulok azon, hogy
miképp lehet egyetlen tekintet talánytalan, egyszerű
szava csudatévő,

s köszönöm rossz sorsomnak, mely máig megmentett,
megmentett attól, hogy ne szoruljak másokra,
sőt elbutulván valaha is elfelejtsem, hogy jó megkapni
azt, ami kijár,

de ami a legjobb,
a legjobb, az mindig ajándék, mint maga az, hogy
lettem.

Köszönöm rossz sorsomnak, hogy nem hagyott békén,
hogy messze elkergetett, messze azoktól, kiknél akku-
rátus rendben minden kérdésre számozott fiókban már
a kérdés előtt is megvan a kész felelet,

s köszönöm, hogy sose lehettem, sose voltam költő
úgy, hogy sírokon játszadózva beérjem szép halottak
elhangzott szép szavával,

köszönet rossz sorsomnak,

köszönöm, rossz szép sorsomnak köszönöm, hogy a csak
egyszer élőkkel csak egyszer élve, mióta élek s míg élek,
borzongat nézés, látás és kérdés,

és a vágy, hogy ajándékká legyen az én szavam, az
én életem is, melyet annyi kéz, szem, szó, annyi verej-
ték, vér, könny és csók dúsan megajándékozott.

MONDJÁK, A DALNAK SZÁRNYA VAN...

Mondják, a dalnak szárnya van. S úgy is van.
S ha nem úgy van, hát úgy kellene lenni,
hogy szárnya legyen, ha dal. Szárnya legyen,
vakmerő, szabadító, bűvös, mely egy csapással
nem sejtett gondtalan csillagok szabad magasába ra-
gad el.

Ó, nem sejtett, gondtalan csillagok, nyűgtelen messze-
ség!

Határtalan! Határtalanba mint hull le, mint olvad
fel, mint foszlik szét, mint illan, mint tűnik el minden,
ami mérték, parancs, súly, nem és igen közt ellentét
fájdalma!

Nem mámor, mert hisz nincs józanság, s nem öröm,
mert hisz nincs bánat,

csak élő élet, izzó sugárzás és a szó, a szó, a szó tit-
kokat oldó világos ünnepe, világosság ünnepe.

Ifjúság? Mi az, hogy ifjúság, amikor nincs öregség?
És áldott ütemre ütem diadalt ül az idő babonáján,
az anyám csitri lányka, s fogócskát játszik velem,
kisfiú, kisfiam most az apám, s én megsimogatom a
fejét, s ő mosolyog rám —

lám, milyen rendben van minden,
ha egyszer végre megszegyenülten elmarad tőlünk
törvény süket önkénye, a vak való szabálya,

s a szárny, a dallá vált vágy szárnya, a vakmerő, a szabadító, a bűvös, gondtalan csillagok magasába ragad el!

Elragad, s hóhér föld, hóhér órák, mi magunk is hóhérok,

kitáruul ölelő karunk, s ha elhallatszana hozzánk a nevünk,

hiába hangzana, nem ismernénk rá, meg se rezzenénk, mint ahogy tengerek se hallják a szellőt.

Csak dal tudja a tenger igaz nevét s az én igaz nevemet,

a dal, mely vár, hogy megszólaljon — a dal, mely reám, az én erőmre vár, az én hangomra,

a dal, melynek szárnya lenne, mely az én dalom lenne, ha nem volna hóhér a föld és az órák.

VÉNÜLŐ FEJEMMEL...

Vénülő fejemmel vagyok, mint nyurga kamasz.

Szinte még el se készült, vagy épp hogy felvettem s már ki is nőttem a minap rám szabott ruhát.

Tegnap még szép volt, mértékre készült, mára már nem illik rám,

karomnak mára már rövid, vállban már szűk, kikívánkozik belőle kezem-lábam. Hú csak magamhoz maradtam.

Állhatatlant hiába öltöztetnek,

állhatatlan vagyok, akár a gondolat, mely mindig magán túlra mutat, s nem nyíl, mely célba találva megáll.

Hej, öregember, megszöve már, kész már halotti lepelled,

mely rendet csinálón majd betakarja végső rendbe dermedt tetemed, és te,

te továbbra is, még mindig *békétlen* ágaskodsz, ahol kerítés áll eléd,

csak ágaskodsz meg újra, mintha nem is az utolsó percek csöppjei volnának hátra az egykori tele pohárból.

Hej, öregember, nem gondolod-e, ideje volna már bőrdöbe féрни,

illő ernyedten, illőn vágytalan rendes öregnek lenni?

Ideje volna, fogytán pohárnak, ideje bizony!

De mit tegyek?

Aki rossz diák volt, megmaradt rossz diáknak.

Sose tanulta, sose tanulja meg a leckét, megleckézhetetlen.

Aki sose volt, nem lesz az sohasem rendes, jó tanuló!

Nem lesz sose jó tanuló,

s a végén, bizonyítványosztás napján, nézd,

napjaid, éveid hosszú során, napjaid, éveid hosszú sorával magad írtad meg a bizonyítványt, most, ha nézed s böngészed betűit, mit olvasol ki belőlük, mást, mint egyet:

a tanuló nem tanult, javíthatatlannak bizonyult, mindig telhetetlen, otthon otthontalan,

s halálíg kereste, amit rendes ember soha el nem veszít: magát a világban, a világot magában.

S mit talált? Mindig megtalálta valami, ami fájt.

TÖBB MINT TIZENÖTEZER NAPJA...

Szeretnék messzire menni, elmenni messzire: ide ki a ház elé, s hátrahagyni fenn a szobában asztalom, kalapom meg kabátom mellett azt a különös embert, aki már több mint fél század óta még álmomban se hagy békén,

az embert, akivel fél század óta sikertelenül igyekszem barátságot kötni,

az embert, ki több mint tizenötezer nap óta az én kezemmel tesz-vesz, poharamból iszik, tudómmal lélegzik,

miatta s tőle nincs egy szabad percem,
s változatlanul torlaszolja el előlem az utat,
az utat, mely nem az enyém, s mely megszabadíthatna,

az utat, mely egyedül vezethetne el engem messzire, boldog messzire: ide ki a ház elé,

hogy elvegyüljeteK a fákkal, a borzongó füvekkel és a föld emléktelen lélegzetével.

Több mint tizenötezer nap óta a zsarnok éjjel-nappal fogva tart,

s a bűvszere, mellyel megbűvöl, az ő titka,

ó, az én titkom titka! — nem a remény, nem az öröm. hanem az izzás, a szomj,

a szem, az ajk, az ujjaim éhsége, az illatokkal és hangokkal be nem telő, jóllakhatatlan éhség fájdalma,

s a különös ember, rabtartóm tudja, hogy hanyatt-homlok futnék el a szabadság elől, mely megfosztana attól, ami kötve tart.

SÖTÉT ABLAK...

Sötét ablak. Hol a lakója? Tán elment, vagy tán útban van hazafelé,

tán el se ment, ül fönn a sötétben, mered maga elé, bánattól ernyedten tán el is aludt,

tán ébren van, s titkos jelt ad a sötét ablakkal — tán meghalt, és azért nincs, aki világosságot gyűjtsön.

Sötét ablak. Alatta csilingel a villamoskocsi. Autó is túlköl, amint fényesen tovarohan. Alatta kopognak fáradt meg könnyebb léptű, tán találkára siető lábak. Van kódorgó is, aki épp csak felnéz rá, majd megy tovább.

A sötét ablak, akár a tejút csillagjai, távoli, némán
magamba taszítva hagyott, magamra egészen.

A DIADALBAN NEM A DIADAL...

A diadalban nem a diadal a legszebb.

Ki mindenkit, mi mindent nem láttam győzni!

Győztesek láttán hányszor eszembe nem jutott az
Őrült Gyermekek Poéta férfi-szava: les saletés de
la gloire...

Bizony, sok diadalnál szebb az élet száraz kenyéren
és vízen,

szébb és győzhetetlenebb.

Hányszor nem láttam harcost, ki az ő tiszta dalával
szívében legyőzte a tunya Megszokás minden alattomos
cselét,

le az undok csúszómászó hétfejű sárkányt: a Kis Gon-
dok szörnyű óriás férgét,

s úgy gázolt át — szívében az ő tiszta dalával — a
ronda Kényelem lankasztó mocsarán, hogy még csak
észre se vette, mint ásít rá híva, marasztalva —

Hányszor nem láttam hőst tiszta dallal a szívében,
tiszta dal hőst!

De aztán! de aztán... megszólalt a diadal harsonája,
győzött a hős,

s a győzelemmel vesztette el minden megnyert csa-
táját,

a győzelemtől sorvadt el, némult el szívében az ő
tiszta dala.

Már csak a harsona szólt.

A győzelmével vesztette el a minden megnyert csa-
tája gyújtotta reményt,

győzelmével elsápadt a remény, s hogy áthaladt a di-
adalkapun,

mint megvert sereg széledt szét, hullt el hülve, ami hit és mámor, szüzi fény kelt addig a nyomában.

Alattomos a diadal, és félelmes, mint a vak törvény.

ÖRÖMÖM A HARCOS...

Örömöm a harcos, akit nem győzött le győzelme.
Számban szép álmaim s ígéretes mesék feledett üde íze az ő neve.

Mások szemében falvak a falvak s városok a városok,
da az ő szeme lát, látta,

hogy falvak s városok embernek sivatag, sakálok les-
helye, sakálok prédája,

ő látta, hogy sötét van, vihar sötétsége, vihar sü-
ketsége.

S elindult. Szólt benne s vitte magányos tiszta dala,
mely falvokról, városokról szólt,

emberi falvokról, emberek városairól, földről, mely
emberi.

Mások is indultak harcba, s félúton, a csak szívük-
ben élő dallal véreztek el letiporva,

s ha nem ők, akkor a dal vérezett el, elvérezett a di-
adalukon,

akkor vérezett el, mikor győztesen milliók ajkán har-
sant fel az, ami benn a hős szívében sugaras tiszta dal
volt a győzelem előtt,

világölelő szent lázú, szárnyas zsoltár,

s a győzelemmel szürkülő buta parádés indulóvá vált.

Örömöm a harcos, aki győzött, és szívében tisztán,
úgy óvta meg az ő sajtó, nagy vágyú, világölelő, tiszta
dalát,

mint amilyen volt, mikor elindult a harcba egymá-
gában,

szembe a sakálszemektől villogó városokkal, szembe
sötét falvakkal és süket viharral.

Ellenség csatakiáltása zúrzavarában éppúgy, mint győzelme harsogó harsonái ünnepén, ő megmaradt, aki volt,

a különös dallal szívében, a dallal, mely kék egek tiszta fénye után fáj,

kék egek tiszta fényét áhítja emberi földre s a szemekbe,

ő megmaradt, aki volt, az ő sértetlen nagy vágyú dalával szívében,

a különös dallal, melyben virraszt a harcos külön és titkos magánya, milliók sajtó magányával, szabad távolokkal, a maga csillagával tele, fájó, forró magány.

Kővé válik, önmaga szobra lesz a hős, ki hűtlenül hátranéz.

Örööm a harcos, aki mindig mintha ma először indulna, és hű magányával

élén jár idők kapuját döngető remények nyüzsgő se-regének,

tudja,

hogy szép álmok, ígéretes mesék és cél ízével akarnak megtelni a lomha hétköznapiak.

OTT KEZDŐDIK A KÖLTŐ...

Ott kezdődik a költő, amikor elcsuklik a hang.

Ott kezdődik a költő, ahol meztelen az ember,

ott, ahol az ember ajkán, mint a sikoly, csupaszul meztelen a szó.

Ott kezdődik a költő, ahol véget ér henye álom és langy sírás,

ott, ahol a szó erősebb annál, aki kimondja,

ott, ahol a szó, akár az orkán, nem választhat, legyen-e vagy ne,

ott, ott kezdődik a költő. Ott, amikor sorsom éjbe mártott süket sziklakövén

véres a körmöm, és nincs leheletnyi szellő se, hogy hűtse égő, kőkarmolt homlokom, s a pária,

minden földi állat közt egyedül árva, minden törvény fattya, én, az ember,

sorsom éjbe mártott süket sziklakövén világok magányos fattya, nyomorék, én mégis büszke szót váltok süket csillagokkal,

sajgó tenyeremből meg, ó, én, elvarázsolt varázsló!

sajgó tenyeremből, mi! fel-felszállnak bizton csapkodó győztes szárnyakkal

az édes öröm, a remény s az éneklő vágy tündöklő tollú madarai.

Mert ott kezdődik a költő, amikor elcsuklik a hang.

LEGJELENVALÓBB JELEN VAGY...

Legjelenvalóbb jelen vagy — és emlék, mely már előre fáj.

Hallom a lélegzeted, s föléd hajolva, míg hallgatom, olybá tűnök magamnak, mint a balga, aki tengeren túl járó lábak neszét akarná fülelve kilesni.

Szólnék hozzád. Soha még ennyi mondani- s kérdeznivalóm nem volt.

Szólnék hozzád. De mielőtt csak hang is hagyná el ajkam,

hallom, amint tántorogva bukik közénk tompa zuhánással követem, melyet feléd küldenék, a szó.

Mint érdes, szűk bilincs bokán és csuklón, szorít, és torkomat is szorítja ez a csend.

Csontomig harap a világ hidege —

fázom, mintha ez a vak, ez az eltévedt, ez a keserű éj ravatal volna,

s rajta az édes, égi nap a betakart, megdermedt halott.

NEM LÁTTA MÉG...

Nem látta még a napot az, aki nem lakta még az engesztelhetetlen sötét magány barlangját.

Kiáltás eszelős, visszhangtalan csendjét aki nem próbálta,

az nem tudja, hogy megmámorosíthatnak bizó ember-szemek,

amikor tágulva ragyogják rád vissza szavad világosságát.

Dicsértessék a magány, mert nélküle nincs harsogó, mély, közös áradás.

Dicsértessék a hazátlanság. Akit nem kínozott, mint a nyavalyatörés, akinek ébren s álomban nem fájt, hogy hiába kereste, haza nem lesz annak hazája.

Sekély a dühös dühe, elillan, de áldott a szelíd, aki üt.

Csak ha vállával vakmerő vágyak tündöklő mennyboltját támasztva, ütésre a szelíd emeli öklét, akkor, csak akkor válik áldott ítéletté a harc.

Áldottak az örömtelenek. Csak az örömtelen az öröme- nek hű, halálig hű, hívő vőlegénye.

HATAN VAGYOK...

Hatan vagyok. Halott bátyám, öcsém és húgom. És apám és anyám, akiket megöltek.

Százan vagyok. Százan és száznál többen vannak, kiknek arcát láttam, kezét fogtam s akik, mindegyik a maga hangján, szólít engem néven.

Ma nincs arcuk, kezük, s az ő hangjuk többé nem szólít. A nevüket is már csak én tudom.

Szavuknak szólója, szószóló lettem.

A hű szót dicsérem, a hű szót kell megtalálnom, hogy el ne veszítsem magamat s azokat, akik velem vesznek.

ADÓS VAGYOK...

Adós vagyok. Halottakkal vagyok adósa az élőknek.

A halottaim addig meg nem halnak, amíg élek.

Akkor fognak meghalni, ha már én se leszek, akit éjszakánként álmában még mindig élőkként látogatnak.

Nem halnak meg, mert álomból ébredve minden reggel újra eltemetem őket.

Ha egy reggel én se fogok többé fölébredni, akkor aztán nem lesz többé senki, aki sajogva eszméljen rá, hogy csalt az álom. Akkor nem lesz kivel folytatniuk az életüket, mely utolérhetetlen és elveszthetetlen távolban abbamaradt.

De amíg én élek, addig a halottaim meg nem halnak. Sokan vannak. Vannak sokan, akik nincsenek. Nincsenek, de nagyon vannak, amíg én vagyok.

Ha nem lesz, akinek minden reggel újra el kell temetnie őket, akkor elmúlik a múlt — múltként is elmúlik.

Sok halott hal meg a halottal.

Szembeszegzem a szót a ninccsel, a hű szót, az élő szót, az őrzőt — a halottak élő szavát, szavam, a hű szót a hűtlen ninccsel.

Adós vagyok.

A SZÓ DOLGA...

A szó dolga nem az, hogy versenyre keljen a lár-mával,

nem az a dolga, hogy megpróbálja túlríkoltani lihegő zenészek, e föld fiai zaj- és jaj-zivatarának karmester nélkül maradt gigászi szerszámaikat.

A szó dolga, hogy pörén felidézze a pöre csendet.

A szó körül, mint szerényen remegő dícsfény, csend sugárzik,

csendet gyűrűzik, csendet gyűjt maga köré a szó.

A szó megáll, s előle, a szó elől némulva futamodik meg rossz mása: a ripacs szólam s a ringy-rongy terefere,

a szó megáll — nem mint felséges úr, hisz nincs jogara, hadserege, biborpalástja —

pőre a szó, meztelenül csak van,

és csak megáll, mert febukkant, mint ahogy egyszerre megtorpantón felhorgad elfelejtett, meg nem fejtett ősi talány,

a szó megáll, elcsodálkoztató csodálkozó,

és minden ereje a pőre csend, letről, mélyből, meszsi mélyekből felhozott csend,

bomba szét nem veti, tank el nem tiporja, sebezhetetlen az egyszer kimondott szó és a csendje,

és az ő csendjében, dőre lármázók, meghalljuk egymás és a világ pőre csendjét

és a vágyat, melyet szóvá, rebbenő szóvá kell tenni, hogy tömör testté válják.

MINDIG ÉHES VOLTAM...

Mindig éhes voltam — legtöbbször kenyérre s hozzá igazságra, tette, mindig szép szerelemre és szépségre és jó szóra, és sokszor úgy egyszerűen nyugalomra voltam éhes,

s mindig éhes maradtam — az éhségtől nem lehet engem elválasztani, egy velem, mint ahogy egy a kezem és a tenyerem,

és tudom, szemfényvesztés, hogy vannak jóllakottak.

Az elfojtott sikoly nem hallatszik, s ki kell lesnie az embert annak, aki meg akarja látni. Mint akinek találkája van, mindent eldöntő találkája — akit vár, nem ígérte biztosra, hogy eljön, de, mondta talán, hátha, ha lehet —

s mint aki találkára megy, s vár, áll az ember kimagasodva, minden másra süketen, csak a várt léptek koppanása neszére fülelve, áll megfeszült inakkal, fülelésben megfeszülő nyakkal, mint aki röpdülni kész —

s így lesz este. S az ember most már hallja, hogy lármás az utca, nem áll már kimagasodva, lehajlik a feje,

hallja már az utca lármáját, nincs már mit fülelve várnia,

nincs már miért felpillantania, áll. Mert aki van, annak lennie kell valahol,

áll, mert úgy, oly végleg el van felejtve, mint haszontalan holmi, melyet nem keres, aki elvesztette,

áll, úgy, oly végleg elfelejtve, mint egy név, melynek hallatán már senkinek se jut semmi az eszébe,

áll — s aztán elindul. Csak ezért, mert nem lehet mindig egy helyben állni,

határozottan lép ki s megy. S csak ő tudja, hogy csak azért megy, mert nincs már mit várnia, megy, mert nincs már iránya, nincs útja, nincs dolga.

A nagyváros utcái este pazar, vidám színfoltok mozgása. Pazar, vidám színfoltok közt mozgó színfolt, ő is olyannak látszik, mint a többi, s a többi olyannak látszik, mint ő az utca pazar, vidám színfoltforgatagában.

Az elfojtott síkoly nem hallatszik, s az ember nem látszik. Ahogy nem látszanak az utcán a börtönfalak mögött elvesző rabok.

HA NEM TUDNÁM...

Ha nem tudnám, hogy őserdőben élek, emlékeztetnek rá este a nagyváros pazar fényben pompázó utcái.

S ha este a nagyváros pazar fényében pompázó utcáinak álarcos rendje elfeledtetné velem, hogy villanyfényes utamat sötét zugok és barlangok szegélyezik

üldözött üldözőkkel, zsákmányra leső, zsákmányukat féltő, zsákmányukat őrző dühökkel,

emlékeztetnek rá a járókelők, akik egymás mellett mímelt biztonsággal haladnak el

és közönnyel — mindenkinek megvan a magam dolga —, közönnyel, mint az óramutató a számjelek fölött.

Még ha ismerősök is és köszöntik is egymást, és össze is érintik kezüket, sőt bele is karolnak egymásba,

arcuk — arcukat nézem, az arcotat, s tudom a magam arcát, a magamét is! —,

arcuk, még ha egymásra mosolyognak is: csukott kapu, rés nyílik, hogy gyorsan becsapódjék,

mert félelmes az élő. Félelmes, mert félelmet rejteget, s félelmes, mert félelmet ébreszt,

s legfélelmetesebb az ember, mert legsebezhetőbb, minden állatok közt csak rajta üthet sebet, gyógyíthatatlant a kimondott szó.

Félelmes az ember, mert kítűnő modorral vagy káromkodva, hallgatva vagy tárgyilagosan beszélgetve

rejtegeti friss konok sebek, mindig sajgó hegek és bevallhatatlan benső éjek titkát.

Nézem az arcotat, s tudom a magam arcát, a magamét is!

Nézem az arcotat, s látom, megvan minden ok a pánikra, de senki se sikolt. Sikoltani kellene, sikoltani, ahogy még senki se sikoltott.

Nézem az arcotat és azt, hogy nem látok senkit, aki már csodálkozni tudna

(csodálkozni oly értetlenül, mint élő a halálon),

megállna s megállítaná a járókelőket az ő csodálkozása, megállítaná őket ez a csodálkozás a jó hírrel, a legjobbal, ami elhangzott, mióta hírek járnak őserdőben, a hírrel,

hogyan lehet ember, már lehet ember, aki nincs résen, nincsenek kulcsok a zsebében, mindene van, és semmi-jét se félti,

és már nem tudja megérteni azokat, akik félnek,
csodálkozik (mint élő a halálon), hogy mit csodálkozo-
nak rajta azért, mert se titka, se félelme,
csodálkozik, mert hiszen csak nem élünk őserdőben
— ugye?

UGYE...

Ugye, egyetlen angyali ökölcsapásra széttört az ar-
cokra kövesedett közöny,

ugye, eljött a szélvész, szélvész járt itt, és lesodorta
a vállakról, elsodorta a koporsók öröklött súlyát,

ugye, vágatva, uccu neki, vágatva költözött el, ta-
karodik a sárga lidérc, az Irigység, vele a sanda Óva-
tosság, s nyomukban sunyi, dühös, keserű Félelmek
vörhenyes uszálya —

ugye, egyszerre mennyi a fény a levegőben, hogy
szívja be a szabad tüdő! mennyi a fény a szemekben!

ugye, tegnapi kapzsi kezek és görcskínzott öklök mind
remegnek simogatás és ajándékozás boldog vágya friss
örömeiben,

ugye, ami kapu, ajtó, ablak, az mind szélesen tárva,
és heves énekszó, szabad folyókról, hívó tengerről s
fájó szerelemről szóló énekszó,

ugye, heves, igaz énekszó kavarja fel és söpri maga
előtt, söpri ki a Városból a százados, lomhán felgyü-
lemlett hazugság és minden titkok tapadó piszkát, sze-
metjét

(micsoda sötét hegy s a világos ének elől mégis szinte
röpül, mint méregzöld buborék!)

ugye, nyoma se maradt, nyoma se marad?

S ugye, most már sírni is szép? sírni az embernek
fájó emberen, szerelem múlásán s a halál törvényén,

ugye, most már sírástól is, haláltól is az élet lesz
izzóbb, az élő lesz élőbb, adóbb, pazarabb?

HÁROM KIRÁLYOK ...

Három királyok kincsekkel rakottan, arannyal, temjénnel, mirrhával, mint az öszvér megrakodva járnak járatlan utakon,

elátkozott három királyok, hiába szitkozódnak, hiába, hogy már minden árok hívja őket, mintha puha ágy volna, nem pihenhetnek meg,

nem és nem, mindig megrakodva, nagy sietséggel sietve a Kisdedet kell keresniük,

hogy nagy örömmel örvendezve leborulván, tisztességet tehetnének neki,

s megajándékozhatnák nehéz kincsükkel, arannyal, temjénnel, mirrhával!

Három királyok, mint az öszvér megrakodva, fáradtságtól tántorogva elátkozottan keresik a Kisdedet,

keressük csak a Kisdedet, keressük, a Kisdedet, akinek mindenünket odaadhatnánk, akinek ajándék lenne ajándékunk, aki aranyunkat aranyként fogadná el — kegyesen kifosztana.

Három királyok, haszontalan koldus csavargók vagyunk, amíg nagy örömmel örvendezve valakiért ki nem foszthatjuk magunkat.

Ezért az éjszakák, ó, mennyi éjszakai bolyongás csilagtalan mezőkön, szakadékok között, leragadó szemmel,

ezért a kincskeresés s a cipekedés lázas szívvel s roskadozó térdde!

S azért mondom: fene egye a munkát, ó, de fertelmes!

S azért mondom: ó, áldott átkom, nincs gyönyörűbb!

Van-e butább, mint ez az élet, három királyok?

S van-e az égvilágon, három királyok, még valami, ami úgy sugározna be percet s éveket fénnel, értelemmel,

mint ez a buta, buta élet, három királyok?

Százszoros igazság, hogy nincs nálam szomorúbb állat,

és százszoros igazság, hogy nincs, ki nálam jobban tudná bódító üdvösség minden mézét, illatát, mámorát. S azért mondom, hogy nincs, ki nálam éhesebb volna, s aki olyan dőrén jóllakathatatlan, mint az én éhes tíz ujjam, mint én, aki mindig szítná a tüzet, tüzet akar, égbe nyitó tüzet, és nincs, aki olyan kevéssel beérné, mint én, mint én, aki beérem kevesebb a kevésnél, s ki egyetlen szál gyertya fényénél betelve virágszéliden s ámult hálásan hajtja fejét oda a csendes homály hús tenyerének. Három királyok kincsekkel rakottan, kincseket keresve...

MEGHALNI NEHÉZ...

Meghalni nehéz. Temetni, csak temetni nehezebb. Tiszta mámor könnyűvé teszi harcban a halált. Ám ha temetni kell, túlélni — nincs, ami enyhíti, nincs, ami elhomályosítja a pallosként fénylő fájdalommat.

S ez így van jól.

Keményre edzett és éles a fájdalom, riasztón fénylik, belefénylik a nappal szürkeségébe, és belefénylik éle az alvásra hunyt szemekbe, s nincs az a sötét zug, melyet fel nem sebez.

S ez így van jól.

Aki úgy él, hogy felejt, az áruló.

Árva kín, árva seb, árva vér az, amit eltékozol.

Ó, tékozoló az, aki a feledés vásárán elkötvavetyéli az eltemetettek, a sírók rábizott fénylő fájdalomát.

Én azonban zsugori vagyok.

Eltemetettek minden vágyának, sápadásuknak, halálhörgésüknek hűséges, zsugori őre,
árva kín, árva seb, árva vér féltékeny számon tartója, rettenetes, zsugori nábob, élő temető, pazarló élő, így vagyok élethez hű. S ez így van jól.

RINGATJA A NÁDAT...

Ringatja a nádat a szellő, édes az édes csókja, és keserű a halál — így van, mióta nád, szellő, csók és halál van,

s így lesz, míg csak nád, szellő, csók és halál lesz.

Lobbant s kialszik örök csillagok alatt gyufaszál lángja. A pillanatban, míg el nem égett, azt álmodta, hogy több, mint koldus pillanat lángocskája, máglyaüzenetnek, fáklyának, pusztító s termelő tűznek vélte magát, fuvallatra kialudt, mintha sose fel se lobbant, sose égett s perzselt volna.

Ringatja a nádat a szellő, édes az édes csókja, és keserű a halál — ó, tiszta tények méltósággal teljes nyugodt egyszerűsége!

Ha megáll az óramutató, ha összetörik, vagy ha az óra összevissza ver is — ha minden óramutató meg is áll a földön,

az idő múlik, s nappalt éjszaka s hajnalt nappal követ.

Ringatja a nádat a szellő, édes az édes csókja, és keserű a halál.

Éhes embernek, igaz, minden bölcsesség foglalatja jó karéj kenyér, de a szó több a szónál,

ellobban a gyufaszál lángja, látó szemmel nézni, ó, nézni és álmodni! s itthagyni egy saját szót, élő szót arról, aki voltam ember, s arról, amit láttam

emberként közömbös örök csillagok alatt!

NEM AFFÉLE HUNCUT...

Nem afféle huncut sátánka, aki csak incselkedik, és szeret tavaszi szélben cicázni lányok libbenő szoknyájával,

hanem gorillaképű szörny, öreg az ördög,
öreg, mint a föld az igazi ördög.

Nemegyszer szembetalálkozom vele, felbukkan úton-útfélen,

néha utánamlopózik a kapun, be a szobámba,
szívesen elüldögél az ágyam szélén az ágyilámpa fényénél, de szívesen akkor is, ha eloltom a lámpát.

Ha könyvet olvasok vagy előttem papír s a kezemben toll,

világos nappal is néha, mint megannyi ablakból mered rám a sorakozó betűkből.

Szólni kellene hozzá. Nem érti az emberi szót.

Bunkót kellene ráfogni, husángot, nekimenni, agyonütni — de ő az erősebb, öreg, mint a föld,

s egyébként is, ha rá is vetném magam, hogy ököltre menjek vele, még meg se érintettem, s már kisiklott a kezem alól, mintha nem is lenne,
nincs.

Olykor rajongok, vagyok boldog is néha, sokszor sírok, s tudom azt is, hogy milyen az őrjöngő fájdalom, de az ördög, a gorillaképű szörny (öreg, mint a föld) néz engem, s a szeme csak két mély, üres lyuk, mint a falban kampósszögek sebhelye, vagy mint két egymás mellett frissen ásott sírgödör. Gonosz? Zabál és túlél mindent, és — lám — ásít és van.

Igazi ördög, öreg, mint a föld.

KIGYÚLÓ LÁMPA...

Kigyúló lámpa a sötétséget vérzi meg, a szó meg a csenden ejt sebet.

Vérzik és sebez, ami él. Érthetetlen törvények tájaira tett kiránduláson vesz részt, aki él.

Az ajak, melyhez ajkam áhítva tapad, ha leválik ajkamról,

kitaszít az idegen dolgok denmesztő fagyába.

Amíg nem próbáltam meg a bódulat boldog izzását, nem hittem, hogy ennyire fázhat ember.

Érthetetlen törvények tájaira tett kiránduláson vesz részt, aki él.

Nem fáj úgy senki, mint aki boldoggá tesz. Igaz-e, édes? S mégis, ha a kő boldog állapota az egyetlen lehetséges boldogság, akarsz-e boldog lenni?

Érthetetlenek érthetetlen tájakon érthetetlen törvények alávetettjei, vérzünk és sebezünk, mert élünk — vérzünk és sebezünk,

s álmok tömör kontinense várossal, utcákkal s különös fényben mozgó ismerős és ismeretlen lényekkel

az ébredés, minden ébredés orvul támadó földlökésére tántorogva omlik be s válik talányos, távoli pusztasággá.

Ezerszer temetünk, ezerszer halunk meg — ó, de izgalmos, ó, de érthetetlen, szörnyű és gyönyörű —, s még énekelni is tudunk, csodás kirándulók!

